

**BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA GENDER  
TENGLIKNI STRATEGIK AHAMIYATI**

**Baratova Fotima Shavkat qizi**

*Nizomiy nomidagi O'zMPU Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va  
huquq ta'limi" yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

**Annotatsiya**

Mazkur maqolada barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda gender tenglikning strategik ahamiyati tahlil qilinadi. Gender tenglik jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy taraqqiyotini ta'minlovchi muhim omil sifatida yoritiladi. Shuningdek, xotin-qizlarning ta'lim, bandlik, tadbirkorlik, boshqaruv va qarorlar qabul qilish jarayonlaridagi teng ishtiroki barqaror rivojlanishning muhim sharti ekanligi asoslanadi. Tadqiqotda gender tenglikni ta'minlash orqali inson kapitalini rivojlantirish, ijtimoiy adolatni mustahkamlash va iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

**Kalit so'zlar**

gender tenglik, barqaror rivojlanish, xotin-qizlar, inson kapitali, ijtimoiy adolat, iqtisodiy rivojlanish, teng imkoniyatlar, Barqaror rivojlanish maqsadlari.

**Аннотация**

В статье анализируется стратегическое значение гендерного равенства в достижении Целей устойчивого развития. Гендерное равенство рассматривается как важный фактор социального, экономического и политического прогресса общества. Особое внимание уделяется обеспечению равного участия женщин в образовании, занятости, предпринимательстве, управлении и процессах принятия решений. Обосновывается, что обеспечение гендерного равенства способствует развитию человеческого капитала, укреплению социальной справедливости, расширению равных возможностей и повышению экономической эффективности. Также рассматриваются основные направления интеграции принципов гендерного равенства в стратегии устойчивого развития.

**Ключевые слова**

гендерное равенство, устойчивое развитие, женщины, человеческий капитал, социальная справедливость, экономическое развитие, равные возможности, Цели устойчивого развития.

**Abstract**

This article analyzes the strategic importance of gender equality in achieving the Sustainable Development Goals. Gender equality is considered an essential factor contributing to the social, economic, and political development of society. Particular attention is paid to ensuring women's equal participation in education, employment, entrepreneurship, governance, and decision-making processes. The study emphasizes that promoting gender equality contributes to the development of human capital, strengthening social justice, expanding equal opportunities, and increasing economic efficiency. The article also examines key approaches to integrating gender equality principles into sustainable development strategies.

**Keywords**

gender equality, sustainable development, women, human capital, social justice, economic development, equal opportunities, Sustainable Development Goals.

Bugungi globallashuv va tezkor ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida jamiyat taraqqiyotini ta'minlash faqat iqtisodiy o'sish bilan cheklanib qolmaydi. Barqaror rivojlanish inson farovonligi, ijtimoiy adolat, teng imkoniyatlar, sifatli ta'lim, munosib mehnat va atrof-muhit muhofazasini ham o'z ichiga oladi. Shu nuqtayi nazardan, gender tenglik zamonaviy jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda, gender tenglik – ayollar va erkaklarning jamiyat hayotining barcha sohalarida teng huquq va imkoniyatlarga ega bo'lishini anglatadi. Bu tushuncha faqat ayollar huquqlarini himoya qilish masalasi emas, balki butun jamiyatning intellektual, iqtisodiy va ijtimoiy salohiyatidan samarali foydalanish masalasidir. Chunki aholining yarmiga yaqin qismining imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmagan jamiyat o'z taraqqiyot salohiyatini ham to'liq ro'yobga chiqara olmaydi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida gender tenglik alohida maqsad – 5-maqsad sifatida belgilangan. Uning mazmuni xotin-qizlarning huquq va imkoniyatlarini kengaytirish hamda gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan. Biroq gender tenglik faqat 5-maqsad bilan chegaralanmaydi. U sifatli ta'lim, munosib mehnat, kambag'allikni qisqartirish, sog'liqni saqlash, iqtisodiy o'sish va tinch-totuv jamiyat barpo etish kabi ko'plab maqsadlarning amalga oshishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, qizlarning sifatli ta'lim olishi kelajakda ularning kasbiy faoliyatda faol ishtirok etishiga imkon yaratadi. Kasbiy va iqtisodiy mustaqillik esa oilalar farovonligini oshirish, kambag'allikni kamaytirish va jamiyatning inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qiladi. Demak, gender tenglikni ta'minlash bir yo'nalishdagi vazifa emas, balki barqaror rivojlanishning

ko'plab yo'nalishlarini birlashtiruvchi kompleks mexanizmdir. Gender tenglikni ta'minlashda ta'limning o'рни beqiyos. Sifatli va teng ta'lim imkoniyatlari insonning kelajakdagi ijtimoiy mavqei, kasbiy rivojlanishi va iqtisodiy mustaqilligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi, yosh avlod ongida gender stereotiplarni kamaytirish muhim ahamiyatga ega. "Qizlar faqat ma'lum kasblarni tanlashi kerak" yoki "rahbarlik erkaklarga xos" kabi qarashlar yoshlarning kasbiy tanloviga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Ta'lim jarayonida tenglik, hamkorlik, hurmat va individual qobiliyatlarni qadrlash tamoyillarining shakllantirilishi esa bunday stereotiplarning oldini olishga yordam beradi. Shu sababli ta'lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki gender madaniyatini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida qaralishi lozim. Gender tenglikning yana bir muhim jihati xotin-qizlarning iqtisodiy faoliyatdagi ishtirokidir. Ayollarning mehnat bozorida faol qatnashishi, tadbirkorlik bilan shug'ullanishi va boshqaruv lavozimlarida faoliyat yuritishi iqtisodiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Ayollarning iqtisodiy mustaqilligi nafaqat ularning shaxsiy farovonligini, balki oilalar va mahalliy hamjamiyatlarning iqtisodiy barqarorligini ham mustahkamlaydi. Xotin-qizlar tomonidan tashkil etilayotgan kichik biznes va innovatsion loyihalar yangi ish o'rinlari yaratishi, xizmatlar sifatini oshirishi va mahalliy iqtisodiy faollikni kuchaytirishi mumkin. Shuningdek, ayollarning ilm-fan, texnologiya va innovatsiyalar sohalaridagi ishtirokini kengaytirish zamonaviy iqtisodiyotning yangi imkoniyatlarini ochib beradi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida qizlar va ayollarni IT, sun'iy intellekt, muhandislik va boshqa istiqbolli sohalarga jalb etish muhim strategik vazifaga aylanmoqda. Barqaror rivojlanish samarali boshqaruv va oqilona qarorlar qabul qilishni talab etadi. Shu bois jamiyatdagi turli guruhlarining manfaatlari qarorlar qabul qilish jarayonida aks etishi muhim. Ayollarning davlat boshqaruvi, mahalliy boshqaruv, ta'lim, fan, biznes va jamoatchilik faoliyatidagi ishtiroki qarorlarning yanada inklyuziv bo'lishiga xizmat qiladi. Chunki turli ijtimoiy tajribaga ega insonlarning fikrlari hisobga olinganida muammolarga nisbatan kengroq va kompleks yondashuv shakllanadi. Shu ma'noda, gender tenglikni boshqaruv tizimining sifatini oshiruvchi omil sifatida ham baholash mumkin, gender tenglikka erishish yo'lidagi asosiy muammolardan biri jamiyatda shakllangan stereotiplardir. Gender stereotiplari insonning qobiliyati va imkoniyatlarini uning jinsi bilan bog'lashga olib keladi. Masalan, ayrim kasblarni faqat erkaklar yoki faqat ayollar uchun mos deb hisoblash yoshlarning tanlov imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Natijada iste'dod va qobiliyatga emas, balki ijtimoiy tasavvurlarga asoslangan tanlov yuzaga keladi, bunday stereotiplarni kamaytirish uchun oilada, ta'lim muassasalarida va ommaviy axborot vositalarida tenglik madaniyatini shakllantirish zarur. Ayniqsa, yoshlarning tanqidiy fikrlash

qobiliyatini rivojlantirish va ularni stereotipik qarashlarni tahlil qilishga o'rgatish muhimdir. O'zbekistonda ham gender tenglik masalasiga so'nggi yillarda katta e'tibor qaratilmoqda. Xotin-qizlarning ta'lim olishi, bandligini ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish borasida turli tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda yoshlar bilan ishlash alohida ahamiyatga ega. Chunki bugungi yoshlar kelajakdagi mehnat bozori, ilm-fan, ta'lim va boshqaruv tizimining asosiy ishtirokchilaridir. Yosh avlodda tenglik, o'zaro hurmat va hamkorlik qadriyatlarini shakllantirish uzoq muddatli ijtimoiy taraqqiyot uchun muhim investitsiya hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, gender tenglikni ta'minlash – faqat ijtimoiy adolat masalasi emas, balki barqaror rivojlanishning strategik shartidir. Ayollar va erkaklarning teng imkoniyatlarga ega bo'lishi inson kapitalidan samarali foydalanish, iqtisodiy faollikni oshirish, innovatsiyalarni rivojlantirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi, gender tenglikka erishish uchun, avvalo, ta'limdagi teng imkoniyatlarni kengaytirish, gender stereotiplarini kamaytirish, xotin-qizlarning iqtisodiy va siyosiy faolligini qo'llab-quvvatlash hamda yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish zarur, barqaror kelajak teng imkoniyatlardan boshlanadi. Jamiyatning har bir a'zosi o'z salohiyatini erkin namoyon eta olgan taqdirdagina haqiqiy taraqqiyot va barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-406-son, 2016-yil 14-sentabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi – LexUZ.
4. Huquqiy madaniyat va huquqiy ongni shakllantirish masalalariga bag'ishlangan ilmiy maqolalar va tadqiqotlar. – Toshkent: huquqiy va ijtimoiy fanlarga oid ilmiy nashrlar.